

SOCIAL PEDAGOGY

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОВОРОТ ІСПАНСЬКОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПЕРША ТРЕТИНА ХХ СТ.)

Зайченко Н. І.

*доктор педагогічних наук,
професор кафедри загальної та прикладної психології
ПВНЗ «Інститут екології економіки і права»
м. Київ, Україна*

В іспанській педагогічній думці кінця ХІХ – першої третини ХХ ст. і ліберального, і католицького спрямування було обґрунтовано теоретичні засади соціального виховання, визначено його мету, розкрито суспільне значення, з'ясовано ціннісні сенси. Незважаючи на окремі концептуальні розбіжності в тлумаченні феномена соціального виховання представниками ліберального (П. де Алькантара Гарсія, Ф. Хінер де лос Ріос, А. Посада, Л. Лузуріага, М. Карбонель Санчес, Ф. дель Ріо Урруті, Е. Луїс Андре, Ф. Марті Альпера та ін.) і католицького (А. Манхон, Р. Руїс Амадо, Р. Бланко Санчес, П. Поведа, І. Альмасан та ін.) напрямів іспанської педагогічної думки, мислили вони в єдиному епістемному полі, їхні роздуми були наповнені соціально-педагогічними інтенціями. І тут не варто нарікати виключно на вплив реформаторської німецької педагогіки межі ХІХ – ХХ ст., який дійсно був потужним і зіграв величезну роль у становленні й оформленні соціальної педагогіки в Іспанії. Йдеться про ті конкретно-історичні реалії, які спричинили суспільно-інтелектуальний рух за розбудову нової Іспанії і вивели на поверхню сучасності земні ідеали людської солідарності та народної єдності.

Концептуалізація іспанської соціальної педагогіки – своєрідне явище, яке зродилось на національному ґрунті й обумовлювалося множиною суспільно-історичних та етнічно-культурних факторів. Оформлення іспанської національної концепції соціальної педагогіки здійснювалося в конкретно-історичному контексті регенераціоністського руху, коли затребуваними виявилися соціально-виховні опори народного просвітництва та єднання громади задля звеличення духу рідної країни. Інший не менш важливий фактор, який спричинив становлення іспанської соціальної педагогіки, – поширення ідеології соціал-реформізму з її устремліннями покращення становища робітничого класу. Започаткування в Іспанії соціального законодавства, утворення спеціальних інституцій для розв'язання «соціального питання» (Інституту соціальних реформ 1903 р., Національного Інституту прогнозування 1908 р.) яскравим чином засвідчили живу реакцію

влади на соціально-правові вимоги робітників. Вплив соціал-реформістської ідеології відчутний і в іспанському педагогічному дискурсі 1930-х років, зокрема у спробі представити соціальну педагогіку як «пролетарську педагогіку» (Д. Барнес, 1930 р.).

Іспанський науковець С. Торіо-Лопес (Susana Torio-Lopez) відмічала, що процес становлення соціальної педагогіки в Іспанії мав свої відмінності порівняно з іншими європейськими країнами (Німеччиною, Францією, Італією). Перша третина ХХ ст. – епоха помітного зростання культурного та наукового інтересу в Іспанії, відчувався значний вплив німецької науки на нашу країну. Перші публікації про соціальну педагогіку таких авторів, як Консепсьон Ареналь, Марії Луенго де ла Фігера, Марії Маесту, були привітно зустрівуті іспанською інтелектуальною публікою. Голос Консепсьон Ареналь був почутий на європейських конгресах із пенітенціарної роботи, шкільна учителька Марія Луенго де ла Фігера з доповіддю під назвою «Соціальна педагогіка» виступала у науковому товаристві Малаги 1902 року. Ці жінки вважаються зачинателями соціальної педагогіки в Іспанії [1, с. 39–40].

Первинні елементи іспанської концепції соціальної педагогіки набули чіткого обрису в ґрунтовних науково-педагогічних роботах видатного іспанського мовознавця, педагога Л. Парралья Крістобалья (Luis Parral Cristobal). Головною ідеєю дослідника була та, що «для покращення суспільства необхідно здійснювати просвітництво всіх його індивідів, освічені, вони будуть поважними й гідними. В поширенні освіти – уся тасмниця» [2, с. 7–8]. Сене соціального виховання, на переконання іспанського педагога, полягає в тому, щоб людина свідомо дотримувалася прав – громадянських, політичних, моральних, а також виконувала свої обов'язки в суспільстві, зокрема й у родині, у ставленні до близьких людей [2, с. 78].

Також Л. Парраль Крістобаль зауважував, що соціальне виховання є невід'ємним елементом суспільних відносин; воно є значущим і для утворення родини, і для заробітку на життя та вступу у відносини власності, і для досягнення громадянської свободи. Необхідно виховувати у молоді почуття особистісної цінності, «необхідно вчити людину розмірковувати й замислюватися, бути активними, бажати заробляти на хліб щодня, бути чесними, правильними в усьому, бути розсудливими і практичними, працювати в майстерні» [3, с. 144].

На переосмислення концепту «соціальне виховання» в іспанській педагогічній думці наприкінці ХІХ – у першій третині ХХ ст. значний вплив справила як педагогічна полеміка стосовно протиставлення моделей індивідуального і суспільного виховання, так і новітні тенденції в розвитку соціологічної науки, завдяки чому пошуково-пізнавальний інтерес сфокусувався на феномені «соціального», на масових соціальних явищах. В окресленні концепту «соціальне виховання» соціологічний відтінок проявився найяскравішим чином. Загальною метою соціального виховання іспанські педагоги проголошували досягнення суспільної солідарності, а його

цінністі засади виводили з просвітницької тріади – *liberte, egalite, fraternite*. В окремих випадках (навчальний курс Л. Паласіоса Моріні, 1904 р.) мало місце ототожнення понять «соціальне виховання» і «солідарне виховання». Масштабний інтелектуальний пошук елементів, які консолідують і укріплюють суспільство, сприяв зорієнтуванню іспанської педагогічної думки наприкінці XIX – у першій третині XX ст. на глибинний аналіз соціально-виховних цінностей колективності, гуманності, солідарності, народності, громадської єдності. За соціальним вихованням закріплювалася своєрідна функція «суспільного клейстеру», що мало своїм наслідком постановлення перед педагогічною наукою істотно складніших питань.

Весьвітньо відомий іспанський філософ, інтелектуал, педагог Хосе Ортега-і-Гассет (Jose Ortega y Gasset) – знаменна постать в історії іспанської педагогічної думки. Виступаючи на зібранні Товариства «El Sitio» в м. Більбао 12 березня 1910 року з промовою під назвою «Соціальна педагогіка як політична програма», Хосе Ортега-і-Гассет фактично затвердив соціально-педагогічний поворот іспанської педагогіки, хоча мав за мету обґрунтувати шляхи виходу Іспанії із кризового суспільно-політичного становища. «Якщо виховання є перетворення реальності в значенні певної ідеї покращити наявний стан і виховання не може не бути соціальним, то маємо педагогіку за науку змінювати суспільства. Раніше ми сказали стосовно політики: так, політика для нас є справою соціальної педагогіки, і іспанська проблема є проблемою педагогічною», – зазначив філософ-педагог [4, с. 264].

Славний іспанський педагог-богослов Р. Руїс Амадо (Ramon Ruiz Amado) у праці «Соціальне виховання» (Барселона, 1920 р.) визначив, що соціальна педагогіка має своїм предметом виховання людини задля «природно впорядкованого життя в суспільстві». Людина, будучи за природою соціальною стотою, лише в суспільстві здатна досягти власних найвищих цілей, а вони не полягають у виключно індивідуальному удосконаленні, а мають спрямовуватися на удосконалення суспільства [5, с. 1].

Досягти покращення суспільства можливо двома способами: з одного боку, завдяки удосконаленню кожного індивіда як члена суспільства, а з іншого – шляхом установа більш досконалого політичного устрою. Невід'ємною рисою соціального виховання, на погляд видатного іспанського педагога, є те, що воно «за своєю природою є демократичним, саме тому воно більш властиве демократичним суспільствам; воно націлене на суспільне удосконалення шляхом розвинення всіх і кожного з індивідів» [5, с. 3].

Таким чином, в іспанській педагогічній думці наприкінці XIX – у першій третині XX ст. відбувся справжній соціально-педагогічний поворот. Соціальне виховання повсякчас протиставлялося індивідуальному саме з тієї причини, щоб виділити його спрямованість на спільноти, маси, суспільство. І незалежно від того, яким конкретним смислом наділялася іспанськими педагогами серцевина концепту «соціальне виховання» – чи то виховання

громадянськості, чи то виховання соціальної істотності людини, чи то виховання колективного духу й суспільної солідарності, – призначення соціального виховання обґрунтовувалося історичною необхідністю підняти народну культуру і просвітити широкі народні маси. Соціальне виховання – це та духовна підвалина, на якій народними силами могла зводитися будівля модерної незламної Іспанії.

Література:

1. Torio-Lopez S. Evolucion y desarrollo de la pedagogia social en España. Hacia una pedagogia social en construccion. *Estudios sobre Educacion*. 2006. № 10. P. 37–54.
2. Parral Cristobal L. La educacion social : estudio analitico. Valladolid : Imp. y Libr. de Andrés Martín, 1899. 228 p.
3. Parral Cristobal L. Teoria completa de la educacion para los maestros y maestras. Valladolid : Imp. y Libr. Nacional y Extranjera de Andrés Martín, 1900. 158 p.
4. Ortega y Gasset J. La pedagogía social como programa politico. *Boletin de la Institucion Libre de Enseñanza*. Madrid, 30 de setiembre de 1916. № 678, año XL. P. 257–268.
5. Ruiz Amado R. Educacion social. Barcelona : Imprenta de la Libreria Religiosa, 1920. 98 p.

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

Леонова В. І.

*кандидат педагогічних наук, викладач кафедри соціальної педагогіки,
психології та педагогічних інновацій
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
м. Одеса, Україна*

На сучасному етапі розвитку проблема підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з дітьми із затримкою психічного розвитку має значну соціальну та наукову актуальність. Проблема затримки психічного розвитку дітей гостро постала перед психолого-педагогічною наукою вже давно. Питаннями діагностики та корекції цієї вади першими почали займатися дефектологи [1]. Також ця проблема активно вивчалася і в загальному психолого-педагогічному напрямку. Розглянемо підготовку майбутніх соціальних педагогів до роботи з дітьми із затримкою психічного розвитку як